

Arbets- och företagsnämnden

Etableringslån

Förslag till beslut

Arbets- och företagsnämnden noterar informationen till protokollet.

Sammanfattning

I övergången mellan utbetalning av LMA-ersättning¹ och etableringsersättning² kan det ibland uppstå ett så kallat glapp. Det innebär att personer som fått uppehållstillstånd i regel är utan försörjning i avvaktan på en första utbetalning av den statliga etableringsersättningen och då ansöker om ekonomiskt bistånd hos kommunen. Ett antal kommuner har valt att hantera det uppkomna glappet genom att bevilja ekonomiskt bistånd med villkor om återbetalning, oavsett om den enskilde bedöms ha möjlighet att återbetala eller inte. Dessa kommuner har valt att kalla detta för etableringslån. Den enskilde återbetalar det utbetalda biståndet enligt en uppgjord avbetalningsplan.

Socialtjänstlagen ger utrymme för att bistånd beviljas med återbetalningskrav under förutsättning att man vet att en framtida inkomst kommer att betalas ut och att biståndsmottagaren bedöms kunna betala tillbaka de utbetalade biståndet utan att riskera att hamna i ekonomiska svårigheter.

Arbets- och företagsnämnden beviljar redan idag ekonomiskt bistånd med villkor om återbetalning utifrån nämndens antagna riktlinjer som utgår från socialtjänstlagen. Vid bedömningen tas alltid hänsyn till den enskildes betalningsförmåga, vilket skiljer sig från förfarandet vid etableringslån.

Sammanfattningsvis använder arbets- och företagsnämnden redan det utrymme som finns för att den enskilde inte ska få mer ersättning än vad hen är berättigad till.

¹ Ersättning som betalas ut till asylsökande med stöd av 2 § lag om mottagande av asylsökande med flera.

² Ersättning som betalas ut efter beviljat uppehållstillstånd för de som deltar i Arbetsförmedlingens etableringsprogram.

Ärendet

Bakgrund

Asylsökande får försörjning genom dagersättning som regleras i lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA). Ersättningen betalas ut i förskott. Efter uppehållstillstånd kan en nyanländ enligt lag om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare (etableringslagen) få etableringsersättning och under vissa förutsättningar etableringstillägg och bostadsersättning om hen deltar i aktivitet enligt en handlingsplan. Ersättningen betalas ut i efterskott. Den nyanlände riskerar därmed att hamna i en period där hen saknar inkomster för sin försörjning – ett så kallat glapp – och behöver söka ekonomiskt bistånd. När beslutet om etableringsersättning verkställs betalas pengarna ut retroaktivt från Försäkringskassan vilket innebär att den nyanlände kan få dubbla ersättningar för samma period. I några kommuner har man därför infört så kallade etableringslån.

Ekonomiskt bistånd mot återkrav

Enligt huvudregeln i socialtjänstlagen (SoL) är bistånd enligt 4 kap. 1 § inte förenat med återbetalningsskyldighet, men socialtjänsten kan få tillbaka pengar i vissa fall och förutsättningarna för detta regleras i 9 kap. 2 § SoL. Ansvarig nämnd kan kräva tillbaka bistånd som lämnats som förskott på förmån, det vill säga en förväntad ersättning till exempel lön, A-kassa, sjukersättning, med mera. En förutsättning för att bevilja ekonomiskt bistånd mot återkrav är att man vet att en framtida inkomst anses finnas och att biståndsmottagaren bedöms kunna betala tillbaka pengarna utan att hamna i ekonomiska svårigheter. Det innebär att den enskildes ekonomiska situation vid återbetalningstillfället behöver utredas.

När det gäller vissa socialförsäkringsförmåner har kommunen möjlighet att begära att Försäkringskassan betalar ut retroaktiv ersättning direkt till kommunen om den enskilde fått bistånd för samma period som den retroaktiva ersättningen avser. Beslutet fattas av Försäkringskassan och är oberoende av personens ekonomiska situation. Denna regel gäller dock inte barnbidrag, assistansersättning, aktivitetsstöd och etableringsersättning, etableringstillägg eller bostadsersättning.

Etableringslån i Vansbro, Växjö och Sundbyberg

I Vansbro har socialnämnden sedan januari 2017 beslutat att alla personer som beviljas ekonomiskt bistånd i avvaktan på etableringsersättning ska beviljas bistånd mot återkrav, oavsett om den enskilde påbörjat etableringen eller inte. Syftet är att förhindra att bistånd från kommunen betalas ut samtidigt som ersättning från staten. Kommunen har benämnt detta etableringslån. Den enskilde återbetalar det utbetalda biståndet enligt en uppgjord avbetalningsplan.

En förutsättning för att bevilja bistånd mot återkrav är, som beskrivs ovan, att man vet att inkomsten kommer och att biståndsmottagaren bedöms kunna betala tillbaka pengarna utan att hamna i ekonomiska svårigheter (9 kap. 2 § SoL). Detta har inte tagits i beaktande när Vansbro kommun beviljat etableringslån. Påföljden är att vissa biståndssökande inte har kunnat betala tillbaka biståndet och de har till följd därav fått kravbrev från Kronofogden samt

betalningsanmärkning. Sedan januari 2018 har Vansbro kommun därför slutat använda etableringslån.

Växjö kommun har infört samma handlägningsrutiner som Vansbro kommun från och med mars månad 2017, men har ännu inte gjort någon uppföljning.

Sundbyberg kommun håller i dagsläget på att implementera ovanstående arbets sätt.

Det finns inga prejudicerade domar som kan vara vägledande för rättstillämpningen angående så kallade etableringslån.

Är etableringslån något för Nacka?

Arbets- och företagsnämnden beviljar redan idag ekonomiskt bistånd med villkor om återbetalning utifrån nämndens antagna riktlinjer för ekonomiskt bistånd. I de fall detta inte sker räknas den kommande etableringsersättningen istället av som inkomst. Den enskilde beviljas på så sätt mindre eller inget ekonomiskt bistånd kommande månad/er. Genom denna hantering säkerställer nämnden att den enskilde inte beviljas mer bistånd än hen är berättigad till. Sammanfattningsvis arbetar arbets- och företagsnämnden i enlighet med socialtjänstlagen och använder det utrymme som finns för att den enskilde inte ska få mer ersättning än vad den är berättigad till.

Vidare har Arbetsförmedlingen Nacka Värmdö och Nacka kommun ingått en överenskommelse om gemensam etableringsprocess i syfte att förkorta det så kallade glappet. Målet är att bättre samordna insatserna från kommunen och Arbetsförmedlingen. Samverkan har medfört att handläggningstiderna för glappet i Nacka kommun minskat från 114 dagar första halvåret 2017 till 15 dagar i januari 2018. Kommunen erhåller ett schabloniserat engångsbelopp som täcker cirka 30 dagars glappkostnader per nyanländ. Behovet av ytterligare möjligheter att återkräva ekonomiskt bistånd som betalas ut i glappet utöver det utrymme som finns i socialtjänstlagen bedöms därför vara mycket lågt för närvarande.

Ekonomiska konsekvenser

Arbets- och företagsnämnden tillämpar redan idag det utrymme som finns inom ramen för socialtjänstlagen för att den enskilde individen som beviljas ekonomiskt bistånd inte ska få mer ersättning än vad hen är berättigad till. Att införa så kallade etableringslån kommer att medföra ytterligare kostnad för administration. Det är i nuläget oklart vilka övriga ekonomiska effekter ett införande av etableringslån skulle kunna få, till exempel på antalet individer som söker ekonomiskt bistånd, eftersom de kommuner som testat ännu inte har utvärderat insatsen.

Konsekvenser för barn

I de fall där minderåriga barn bor stadigvarande eller vistas tillfälligt hos föräldrar som beviljas ekonomiskt bistånd mot återkrav måste bedömningen säkerhetsställa att den sökande kan betala tillbaka beviljat bistånd mot återkrav utan att hamna i ekonomiska svårigheter. Annars riskerar detta att leda till att barnen hamnar i ekonomisk utsatthet.

Pia Stark
Enhetschef
Etableringsenheten

Karolina Fasth
Utvecklingsledare
Etableringsenheten